

Дарина Рибка

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність 061 Журналістика,
Запорізький національний університет,
Запоріжжя, Україна

Науковий керівник – Катерина Сірінюк-Долгарьова

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
Запорізький національний університет,
Запоріжжя, Україна

ORCID: 0000-0003-1703-1295

**ВИСВІТЛЕННЯ КОНФЛІКТНО-ЧУТЛИВИХ ТЕМ ПІД ЧАС ВІЙНИ:
ПІДХОДИ ЖУРНАЛІСТИКИ РІШЕНЬ В УКРАЇНІ**

Інформаційний простір України в умовах повномасштабної війни характеризується високою концентрацією повідомлень про кризові явища – бойові дії, втрати, руйнування, соціальні загрози. Така структура медіаконтенту відображає актуальний стан суспільства, проте водночас може посилювати психологічне навантаження на аудиторію та формувати уявлення про відсутність ефективних відповідей на виклики. У цьому контексті дедалі більшої ваги набуває журналістика рішень як підхід, що не лише фіксує проблеми, а й аналізує шляхи їх подолання, пропонує приклади успішних ініціатив та сприяє формуванню активної громадянської позиції.

За визначенням нью-йоркської мережі Solutions Journalism Network, журналістика рішень – це доказове, структуроване і зацікавлююче висвітлення реакцій на соціальні проблеми. Автори проєкту зазначають, що такий підхід у журналістиці ґрунтується на чотирьох ключових компонентах:

- 1) **реакція:** у центрі уваги – відповідь на певну соціальну проблему, а також аналіз того, як саме ця відповідь працює або чому не спрацювала;
- 2) **усвідомлення:** підкреслюється, який досвід можна почерпнути з аналізованої реакції, і чому це є значущим для цільової аудиторії;
- 3) **довказовість:** використовуються кількісні або якісні показники результативності, що підтверджують (або спростовують) ефективність реагування;
- 4) **обмеження:** розгляд обраної відповіді у ширшому контексті із зазначенням її недоліків та обмежень [5].

Дослідниці конструктивної журналістики зі США і Данії Карен Макінтайр та Кетрін Гілденстед відповідно також окреслюють поняття журналістики рішень серед інших трьох основних типів (журналістика миру, перспективи й

відновні наративи) такого журналістського підходу. Зокрема вони говорять про те, що перший тип – журналістика рішень – зосереджується на висвітленні конкретних прикладів подолання соціальних проблем [цит. за: 1].

На думку дослідниці Юлії Любченко, зростання інтересу до журналістики рішень в українському медіапросторі зумовлене насамперед викликами, що постали перед суспільством у періоди пандемії COVID-19 та початком повномасштабної війни. Вона наголошує, що в умовах поширення дезінформації та активності псевдоекспертів журналістика рішень виконує важливу функцію – слугує засобом протидії цим явищам і сприяє пошуку конструктивних рішень, які здатні покращити ситуацію в різних сферах життя суспільства [2, с. 56].

У практичному вимірі журналістика рішень в Україні дедалі частіше реалізується у вигляді тематичних спецпроектів, аналітичних матеріалів та репортажів, орієнтованих на пошук ефективних стратегій реагування на виклики війни, соціальної нестабільності чи гуманітарних криз. Зараз існує чимала кількість видань та окремих проектів у медіа, що публікують матеріали у форматі журналістики рішень. Зокрема, такі платформи та видання, як *medialab.online*, «Громадське», «Детектор медіа», «Інтерньюз-Україна», «Бабель», «Рубрика», *The Village*, *The Ukrainians* [2, с. 55–56].

Так, українське медіа «Рубрика» позиціонується як перше в Україні видання формату журналістики рішень (*solution journalism*). Автори проекту зазначають, що у своїх матеріалах вони розповідають не тільки про проблеми, а й про шляхи їхнього вирішення на державному та громадському рівнях [3].

Оскільки формат журналістики рішень є особливо доцільним у висвітленні соціально чутливих тем, пропонуємо до аналізу один із текстів медіа «Рубрика» – «Як не стати витратним матеріалом для ФСБ: поради для підлітків та їхніх батьків», що стосується випадків втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність [4].

На нашу думку, цей матеріал є показовим прикладом журналістики рішень, він поєднує глибокий аналіз проблеми з практичними рекомендаціями для подолання актуальної соціальної загрози – вербування спецслужбами РФ українських підлітків з метою вчинення терористичних актів і диверсій на території України.

Пропонуємо розглянути структурні розділи аналізованого матеріалу. Перший – «У чому проблема?» – є аргументованою демонстрацією серйозності цієї проблеми. У розділі читачеві пропонується добірка конкретних кейсів із різних регіонів України про масштаби та кількість випадків залучення країною-агресором неповнолітніх до диверсійної діяльності. Саме такі кейси найбільше

тиражуються в українських новинних медіа без пропонування шляхів вирішення проблеми. Другий розділ має назву «Яке рішення?». У такий спосіб авторка матеріалу Аліса Смагіна зосереджується не лише на описі проблеми, а пропонує аналітичну рамку для розуміння процесу вербування і головне – шляхів протидії цьому. Для цього в матеріалі представлено два експертні голоси – дитячої психологині та адвоката. Розділ «Як це працює?», на нашу думку, є основним. Завдяки викладеним у ньому механізмам впливу на підлітків читач має змогу глибше зрозуміти логіку дій російських спецслужб та мотиви дітей, які погоджуються виконувати так звані «завдання». Це відповідає одному з принципів журналістики рішень – пояснювати структуру проблеми. Крім того, невід’ємною складовою журналістики рішень є демонстрація прикладів протидії або профілактики. У матеріалі розкривається, яку роботу проводять українські правоохоронні органи, заклади освіти, що повинні робити батьки тощо. Варто зазначити, що виклад матеріалу у такий спосіб дозволяє зберегти баланс між тривожними фактами й конструктивним тоном. У цьому також проявляється етична спрямованість матеріалу: не лякати, а дати ресурс для дії.

Враховуючи вищезазначене, можемо говорити про те, що проаналізований нами матеріал видання «Рубрика» є прикладом якісної журналістики рішень. У ньому не лише висвітлюється гостра соціальна проблема, а й пропонуються аналітичний та конструктивний підхід до її розв’язання. Текст містить професійну експертизу (коментарі психологині та адвоката), має чітке розмежування проблеми та рішень, а також практичну користь для читачів (як-от для дітей і батьків).

У підсумку зазначимо, що сучасна журналістика дедалі частіше постає перед викликом не лише інформувати суспільство про проблеми, а й пропонувати шляхи їхнього вирішення. Одним із ефективних напрямів є журналістика рішень, яка акцентує увагу на відповідях суспільства на актуальні виклики. Тому впровадження такого формату в українське медійне середовище має потенціал стати важливим інструментом підтримки суспільства в умовах війни та інших соціальних криз. Це сприяє формуванню конструктивного бачення дійсності, зменшенню відчуття безсилля в аудиторії, а також підвищує довіру до засобів масової інформації. Журналістика рішень допомагає активізувати обговорення корисних практик і може стати джерелом мотивації для громадських ініціатив. Водночас цей підхід потребує дотримання журналістських стандартів та критичного підходу. Такий баланс дозволяє створювати якісний, глибокий і суспільно значущий контент, який відповідає на запити аудиторії.

Список використаної літератури та джерел

1. Голуб, О., Чуранова, О. Новини не дають спокійно жити? Критична журналістика має бути конструктивною. *Texty.org.ua*. 2018. URL: https://texty.org.ua/articles/83814/Novyny_ne_dajut_spokijno_zhyty_Krytychna_z_hurnalistyka-83814/ (дата звернення: 01.05.2025).
2. Любченко Ю. Журналістика рішень у медійній практиці в Україні. *Соціальні комунікації у становленні та розвитку української державности та громадянського суспільства. Стратегіми, наративи, технології та смисли* : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції [відповідальний редактор В. В. Костюк, відповідальні секретарі В. А. Ковпак, М. О. Семенович]. Запоріжжя : ЗНУ, факультет журналістики, 2022. С. 54–57.
3. Про «Рубрику». *Rubryka.com*. URL: <https://rubryka.com/about/> (дата звернення: 03.05.2025).
4. Смагіна А. Як не стати витратним матеріалом для ФСБ: поради для підлітків та їхніх батьків. *Rubryka.com*. 2025. URL: <https://rubryka.com/article/shho-robyty-yakshho-dytynu-zaverbuvaly/> (дата звернення: 03.05.2025).
5. Responses to problems are newsworthy. *Solutionsjournalism.org*. URL: <https://www.solutionsjournalism.org/> (дата звернення: 01.05.2025).